Vragen SHO 2019-2022

1. *Is het juridisch terecht dat de gemeente voornemens is een deel van de aanvraag voor de verbouwing van het Sterren College en een deel van de aanvraag voor extra krediet voor de renovatie van het Stedelijk Gymnasium af te wijzen?*

a. Aanvraag Dunamare
Aan de afdeling Juridische Zaken is het vraagstuk rond de aanvraag van Dunamare voor de verbouwing van het gebouw van het Sterren College om het geschikt te maken voor het Spaarne College voorgelegd. Zij komen tot de conclusie dat de aanvraag op basis van de Verordening niet kan worden toegekend.

Op grond van artikel 7, lid 1, onder g van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Haarlem 2015 en de daarbij behorende bijlage 1 'criteria voor beoordeling van aangevraagde voorzieningen' onder A4 moet de noodzaak van het gevraagde worden aangetoond. Uit de stukken is de noodzaak niet gebleken.

Door de gemeente is steeds aangegeven de verbouwing als interne aangelegenheid van Dunamare te zien omdat het gaat om een interne verbouwing. Omdat de gemeente wel wilde meedenken over het proces, is gekeken op basis waarvan mogelijk wel toegekend zou kunnen worden. De capaciteitsuitbreiding van het gebouw zou zo'n grond kunnen zijn. Op basis daarvan was de gemeente voornemens ca. € 600.000 toe te kennen. Ook deze motivatie wordt vanuit juridische zaken niet gevolgd. De capaciteitsuitbreiding is op basis van de Verordening niet noodzakelijk waardoor de grond voor toekenning wegvalt.

Ondanks dat de juridisch gezien de gemeente geen bijdrage hoeft te verlenen aan de verbouwing van het gebouw van het Sterren College, blijft de gemeente bij het aanbod om ca. € 600.000 bij te dragen, zoals verwoord in het concept JOP 2020. De hardheidsclausule biedt de mogelijkheid om een bijdrage te doen aan zaken die niet in de verordening zijn geregeld. De bijdrage vereist een goede onderbouwing omdat geen gebruik gemaakt kan worden van de bestaande bepalingen in de verordening.

Dit leidt niet tot aanpassing van het concept SHO 2019-2022 en JOP 2020

a.1 Reactie Dunamare op Stedelijk Gymnasium
In het verlengde van de aanvraag heeft Dunamare aangegeven dat zij vinden dat de toekenning aan het Stedelijk gymnasium niet binnen de verordening valt. Dunamare geeft aan het 'prima te vinden als de gemeente wil bijdragen aan de renovatie van het Stedelijk maar niet als dat ten koste gaat van het budget voor de verordening waardoor andere zaken niet door kunnen gaan'. De toekenning van € 3,8 miljoen aan de renovatie van het Stedelijk is opgenomen in het SHO 2018-2022, in de actualisatie van het SHO 2018-2022 en in het JOP 2019. Zodoende is telkens met deze investering rekening gehouden en zijn er geen projecten geschrapt of vertraagd om deze toekenning te kunnen financieren. Bovendien is tegen geen van deze documenten een zienswijze ingediend. Mocht de gemeente overgaan tot het beschikbaar stellen van aanvullend krediet, dan kan dit wel betekenen dat andere projecten geschrapt of uitgesteld moeten worden. Vooralsnog is hiervan echter nog geen sprake.

Dit leidt niet tot aanpassing van het concept SHO 2019-2022 en JOP 2020

b. Vraag Stedelijk Gymnasium
De gemeente heeft bij het JOP 2019 een bijdrage van € 3,8 miljoen aan het Stedelijk Gymnasium beschikbaar gesteld voor de renovatie van het pand Prinsenhof. Deze renovatie was opgenomen in

het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018, de Update Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018-2022 en het Jaarlijks Onderwijshuisvestingsplan 2019. Op geen van deze stukken is vanuit een van de schoolbesturen een zienswijze binnengekomen over de (voorgenomen) toekenning van dit project.

Strikt genomen maakt renovatie geen onderdeel uit van de Verordening. De gemeente heeft ervoor gekozen om de aanvraag voor het Stedelijk toch op te nemen in het SHO en toe te kennen omdat het Prinsenhof een monumentaal pand is dat niet gesloopt kan worden voor vervangende nieuwbouw en er geen andere locatie beschikbaar is voor vervangende nieuwbouw. Bovendien is het langer dan 40 jaar geleden dat een grootschalige renovatie van het pand heeft plaatsgevonden.

Het stedelijk gymnasium heeft aan de gemeente een aanvullende bijdrage van € 1,1 miljoen gevraagd. Dit is nog geen formele aanvraag. Juridische Zaken is tot de conclusie gekomen dat aangezien Renovatie geen voorziening is zoals opgenomen in de Verordening, de Verordening ook geen grond biedt voor het toekennen van de aanvullend gevraagde € 1,1 miljoen. Ook in dit geval zou een eventuele aanvullende toekenning moeten plaatsvinden op basis van de hardheidsclausule van de verordening.

Dit leidt niet tot aanpassing van het concept SHO 2019-2022 en JOP 2020

2. *Is de gemeente op dit moment in gebreke ten aanzien van de wettelijke zorgplicht voor onderwijshuisvesting of komt deze zorgplicht in de nabije toekomst in het geding als gevolg van de beperkte beschikbare budgetten?*

Vanaf 1997 is de zorgplicht voor onderwijshuisvesting overgeheveld van het rijk naar de gemeenten. Gemeenten dienen zorg te dragen voor de voorzieningen in de huisvesting van scholen op het grondgebied van de gemeente. In de wet zijn geen kwalitatieve of kwantitatieve bepalingen opgenomen, anders dan dat de schoolgebouwen moeten voldoen aan de wettelijke voorschriften en dat er een bepaalde samenhang is met het aantal leerlingen en de beschikbare hoeveelheid ruimte. De zorgplicht is genoemd in de WPO (art. 91), WEC (art. 89) en WVO (art. 76B).

De gemeente is er in ieder geval voor verantwoordelijk dat er voor iedere leerling plaats is op een school in kwantitatieve zin. We kunnen constateren dat tot op heden alle kinderen in Haarlem geplaatst kunnen worden. Er staat geen kind op straat vanwege capaciteitsgebrek. Niet iedereen kan geplaatst worden op de 1e school van voorkeur, maar tot op heden kan ieder kind wel geplaatst worden, tot zo'n 98% zelfs op een van de drie scholen van eerste voorkeur. Het betreft hier de 4-jarigen, die voor het eerst naar school gaan en instromen in groep 1.

Daarnaast zijn er in Haarlem veel zij-instromers: kinderen van gezinnen die zich in Haarlem vestigen en die vanwege hun leeftijd en al elders gevolgd onderwijs instromen in hogere groepen. Voor de ouders van deze kinderen is het vaak lastiger om een plekje te vinden, met name in Haarlem-Noord (m.n. in het Kleverpark) en in Centrum/Zuidwest. Er is geen overzicht hoe vaak het lukt om het kind op een van eerste drie voorkeursscholen geplaatst te krijgen. Dat wordt niet bijgehouden. Maar de indruk is dat het 98%-percentage hier niet wordt gehaald.

Ook voor de toekomst is het voor de gemeente uitgangspunt dat er voor alle leerlingen voldoende capaciteit is. Mocht dat niet (op tijd) haalbaar zijn met permanente huisvesting, dan zorgen we er voor dat, daar waar dit kan, er tijdelijke units worden geplaatst of wordt maatwerk geleverd.

Wel zijn er twee concrete aandachtspunten voor de komende tijd:

- Het huurcontract van de Oorkondelaan t.b.v. de ISH loopt op 1 januari 2021 af. Het is de vraag of de vervangende huisvesting op dat moment al gereed is. Ook is nog niet duidelijk of verlenging van het huurcontract een mogelijkheid is.

- In met name het Kleverpark en in zekere zin ook Centrum en Zuidwest wordt de beschikbare ruimte voor nieuwe basisschoolleerlingen steeds beperkter. Samen met de schoolbesturen zijn we in overleg over op welke wijze dit opgelost kan worden.

Dit leidt niet tot aanpassing van het concept SHO 2019-2022 en JOP 2020

3. *Is het de gemeente toegestaan een bekostigingsplafond in te stellen en op basis van financiële argumenten aanvragen af te wijzen?*

De onderwijswetten verplichten het college om jaarlijks een bekostigingsplafond vast te stellen (art.93 WPO, art.91 WEC en art. 76d WVO). Deze wettelijke verplichting is opgenomen in artikel 11 van de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Haarlem 2015. Het bekostigingsplafond is het bedrag dat het college jaarlijks beschikbaar stelt voor het bekostigen van de voorzieningen huisvesting onderwijs. Als het bedrag niet toereikend is voor alle aanvragen, is het noodzakelijk prioriteiten te stellen. Voorzieningen die om financiële redenen niet kunnen worden gehonoreerd, worden opgenomen op het overzicht. Het staat de gemeente vrij om een bekostigingsplafond per soort voorziening of per onderwijssoort vast te stellen (Bron: VNG). Wel is het zo dat het bekostigingsplafond zodanig wordt vastgesteld dat redelijkerwijs kan worden voorzien in de huisvesting van de scholen op het grondgebied van de gemeente.

De systematiek van het bekostigingsplafond wordt opgenomen in het SHO 2019-2022 en in de besluitvorming rond het SHO 2019-2022 en het JOP 2020.

4. *Is het budget van € 2.500/m² BVO als investeringsbudget reëel of moet dit verder verhoogd worden?*

Er is op het moment landelijk veel debat over het te hanteren bekostigingsniveau bij schoolgebouwen. Een korte rondgang in het land wijst uit dat er prijzen worden gehanteerd tussen ca. € 2.250 en € 2.750, maar er zullen ook projecten te vinden zijn die hierboven of hieronder zitten.

De uiteindelijke kosten hangen van een aantal factoren af, zoals:

- De bouwmarkt: bij krapte stijgen de prijzen;
- De locatie: binnenstedelijk bouwen is over het algemeen duurder dan in een leeg weiland bouwen;
- Kwaliteitseisen: bouwen strikt volgens het bouwbesluit of heb je aanvullende wensen;
- Afmeting en positionering van het kavel: een lastig kavel kan leiden tot een ingewikkeld gebouw met bovendien inefficiënter ruimtegebruik en slechtere exploitatie;
- De grootte van het project: een beperkte uitbreiding is relatief duurder dan een groot nieuwbouwproject;
- De keuze voor traditioneel of innovatief bouwen.

Dat betekent dat een budget van € 2.500/m² bij het ene project wel haalbaar is maar bij het andere project niet. Precies daarom is bij het concept SHO een post van 10% van de waarde van de totale investeringen opgenomen ter dekking van tegenvallers. Het leek ons niet verstandig dit budget bij voorbaat al toe te bedelen aan projecten, vanwege bovenstaande redenen. Ons idee was het college te mandateren dit budget daar waar nodig toe te kennen aan een project. Gedurende de komende jaren houden we de werkelijke prijsontwikkeling bij en indien hier aanleiding voor is, moeten de budgetten verder geïndexeerd worden, bovenop de 5% indexatie waar al rekening mee wordt gehouden. Een verdere indexatie leidt overigens, bij gelijkblijvende budgetten, altijd tot verdere verschuiving van andere projecten.

Zoals gezegd bepaalt het gewenste kwaliteitsniveau mede de benodigde budgetten. Een belangrijke ontwikkeling daarbij is BENG (bijna energieneutrale gebouwen). De eisen voor bijna energieneutrale

gebouwen (BENG) vervangen per 1 juli 2020 de Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC). De EPC is de huidige eis voor nieuwbouw die niet meer voldoet. Zo kan men bijvoorbeeld een grote glaswand in een gebouw zetten en de EPC-eis halen door deze energieverliezen bij glas te compenseren met zonnepanelen. De huidige nieuwbouweis houdt dus geen rekening met het energieverlies van de woning door de gebouwvorm. Daardoor is er bij de EPC geen relatie met het energieverbruik per vierkante meter.

De BENG-eisen – die voortkomen uit de Europese richtlijn energieprestatie gebouwen (EPBD) – houden wel rekening met het energieverbruik per vierkante meter. Er geldt namelijk een aparte eis voor de buitenkant, de schil, van een gebouw: de BENG 1-eis. Ook moet de energievraag van een gebouw zoveel mogelijk uit hernieuwbare energie bestaan: de BENG 3-eis. En ten slotte moet de resterende energiebehoefte zo efficiënt mogelijk worden opgewekt: de BENG 2-eis. Overigens zijn de eisen op dit moment door de overheid nog niet vastgesteld.

De toelichting op het gehanteerde budget wordt opgenomen in het SHO 2019-2022.

5. *In hoeverre is de woonvisie (inclusief aantallen en planning) correct verwerkt in de leerlingenprognoses en wanneer dit correct is verwerkt, hoe kan het dat de prognose van het aantal leerlingen zoveel lager ligt dan eerder was gedacht?*

Op woensdag 18 december is hierover gesproken tussen Bram van der Klaauw (Pronexus), Petra de Waard (Salomo/Twijs), Jan Aalberts (Spaarnesant) en Henk Lelieveld (Gemeente Haarlem). Uit het gesprek zijn de volgende aandachtspunten of knelpunten naar voren gekomen waarmee bij de beoordeling van de prognoses rekening gehouden moet worden:

- Jaarlijks worden de leerlingenprognoses geactualiseerd op basis van de meest recente 1 oktobertelling. De leerlingenprognose wordt onder meer gebaseerd op de bevolkingsprognose. De gemeente stelt eens in de 2 jaar de bevolkingsprognose op. De laatste keer is dat in 2018 gebeurd, de volgende keer gebeurt dit in 2020. Zodoende loopt de bevolkingsprognose telkens enigszins achter. De woningbouwplanning maakt deel uit van de bevolkingsprognose. Sinds 2018 zijn verschillende projecten verschoven in de tijd, zowel naar voren als naar achteren. Ook zijn er nieuwe projecten ontstaan. Bij de nieuwe leerlingenprognose van 2020 is het effect van de nieuwe bevolkingsprognose zichtbaar.
- De leerlingenprognose houdt geen rekening met de opbouw van nieuwe scholen, zoals De Verbeelding of De Argonauten. Er is voor deze scholen nog te weinig informatie uit het verleden beschikbaar om een goede prognose te maken. Aan de andere kant weten we dat dergelijke scholen met een X-aantal leerlingen per jaar gaan groeien totdat de eindsituatie is bereikt. Deze groei zal altijd ten koste gaan van andere scholen, omdat het totaal leerlingenaantal niet wijzigt door de komst van nieuwe scholen. Het is zaak om met elkaar te bespreken wat de gevolgen van de opbouw van nieuwe scholen zijn voor andere scholen en hieruit conclusies te trekken.
- De leerlingenprognose houdt geen rekening met een maximum aantal leerlingen op een bepaalde school. Voor sommige scholen geldt dat er een maximum aantal leerlingen is dat gehuisvest kan worden, bijvoorbeeld vanwege afspraken met de buurt of vanwege beperkte capaciteit en de onmogelijkheid van uitbreiding. Zo heeft de Bos en Vaartschool bijvoorbeeld een maximumcapaciteit van 520 leerlingen. De leerlingenprognose kan echter uitwijzen dat dit soort scholen blijft doorgroeien. Ook hier is het dan van belang om met elkaar te bespreken bij welke scholen deze leerlingen naar verwachting terechtkomen wanneer het maximum van een school is bereikt.
- De verwachting van het leerlingenaantal voor het SHO 2018-2022 is als volgt tot stand gekomen. De leerlingenprognose van 2016 (toen de meest recente) is als basis genomen. Daar bovenop is per nieuwbouwwoning gerekend met 0,35 of 0,5 kind. Vermoedelijk leidde dat tot deels dubbeltelling van de groei, omdat in de leerlingenprognose van 2016 ook al de toen bekende woningbouwproductie was opgenomen. Zodoende is het niet verwonderlijk

dat de nu gerealiseerde leerlingengroei (+8 leerlingen op alle PO-scholen samen op 1-10-2019 t.o.v. 1-10-2018) en de te verwachten leerlingengroei komende jaren lager uitvalt dan opgenomen in het SHO 2018-2022.

- Het is nog lastig te voorspellen tot hoeveel extra inwoners en leerlingen de huidige woningbouwplannen leiden. Er zijn relatief veel kleine appartementen gepland (kleiner dan 80 m²). Er zijn verschillende ervaringen met dit soort appartementen. In sommige steden of wijken leiden dit soort appartementen niet of nauwelijks tot extra kinderen. In andere steden of wijken zien we juist dat er toch kinderen worden geboren in dit soort appartementen, mogelijk omdat doorstroom vanwege hoge huizenprijzen eenvoudigweg niet mogelijk is. De ervaring zal moeten gaan uitwijzen wat dit voor Haarlem zal gaan betekenen.
- Met name voor de stadsdelen Noord en Schalkwijk is de verwachting dat de actuele bevolkingsprognose met daarin de woningbouwplanning, gevolgen zal hebben voor de leerlingenprognose. Voor Noord geldt dat in de ontwikkelzone Orionzone ca. 600 woningen gebouwd gaan worden. Voor Schalkwijk geldt dat met name rond de Europaweg vergevorderde plannen zijn voor woningbouw/transformatie. Ook dit zal naar verwachting invloed hebben op de leerlingenprognose.

Concluderend: de systematiek van de leerlingenprognoses op zichzelf klopt. Binnen de gemeente zal besproken worden of het beter is de bevolkingsprognose jaarlijks in plaats van tweejaarlijks te actualiseren. Wel is het zo dat we met een aantal onzekerheden te maken hebben waar de systematiek geen oplossing voor kan bieden. Dit betekent dat gemeente en schoolbesturen met elkaar goed in gesprek moeten gaan bij het verschijnen van de nieuwe prognoses en de consequenties hiervan voor de ruimtebehoefte, rekening houdend met zaken als de groei van nieuwe scholen en de maximale capaciteit op andere scholen. Het blijft een kwestie van verstandige afspraken met elkaar maken over gewenste uitbreidingen om te voorkomen dat we te laat bouwen maar ook om te voorkomen dat we bouwen voor leegstand.

De toelichting op de leerlingenprognose wordt opgenomen in het SHO 2019-2022

6. *Hoe gaan we om met de kwestie Zonnewijzer en Verbeelding. Hebben beide scholen voldoende bestaansrecht om verder uit te groeien en komen er voldoende leerlingen om beide scholen te vullen?*

Op basis van de huidige leerlingenprognose (die van 2019) lijkt de leerlingengroei in dit deel van Haarlem niet zodanig dat op korte termijn een grote groei is te verwachten. De Zonnewijzer en De Verbeelding halen het grootste deel van hun leerlingen uit de wijk Te Zaanenkwartier. De basisgeneratie (4-12 jarigen) van deze wijk daalt volgens de leerlingenprognoses de komende jaren om pas vanaf 2031 weer toe te nemen. Wel is in de huidige prognose een woningbouwplanning van 470 woningen opgenomen, vanaf 2026. Echter, in de visie op de Orionzone wordt uitgegaan van 600 woningen en eerdere realisatie. Deze visie is echter nog niet als zodanig opgenomen in de leerlingenprognose. Het is dus interessant om te zien wat de aangepaste woningbouwplanning betekent voor de prognose van de basisgeneratie in deze wijk bij de nieuwe leerlingenprognose van 2020.

Op dit moment lijkt een grootschalige uitbreiding van beide schoolgebouwen op korte termijn niet nodig om een leerlingengroei op te vangen. De huidige leerlingenprognose ziet er als volgt uit:

1. Ontwikkeling en prognose leerlingenaantal De Zonnewijzer en De Verbeelding

	1-10-2016	1-20-2017	1-10-2018	1-10-2019	*1-10-2020*	*1-10-2021*	*1-10-2022*	*1-10-2023*	*1-10-2024*
Zonnewijzer	511	498	482	476	*479*	*472*	*460*	*451*	*448*
Verbeelding	0	5	28	51	*34*	*40*	*45*	*50*	*50*

De Verbeelding verwacht de komende jaren te groeien naar 80 leerlingen in oktober 2020 en 100 leerlingen aan het eind van schooljaar 2020-2021. Spaarnesant verwacht dat De Zonewijzer kan groeien naar 560-600 leerlingen in 2040 indien de school wordt uitgebreid.

Voor de levensvatbaarheid van de Verbeelding is het echter wel wenselijk dat de school gestaag kan uitgroeien tot volwaardige 8-klassige school. In het concept JOP 2020 en het concept SHO 2019-2022 was vervangende nieuwbouw voor deze school opgenomen en slechts vervanging van de 5 semi-permanente lokalen van de Zonnewijzer I. De belangrijkste reden hiervoor was de lage te verwachten leerlingengroei zodat niet voor leegstand wordt gebouwd.

Op dit moment is in dit gegeven geen wijziging gekomen. De wijze waarop de uitbreiding of vervangende nieuwbouw van De Verbeelding kan worden gerealiseerd is echter nog niet ingevuld. Er zijn twee of drie mogelijkheden: vervangende nieuwbouw op de huidige locatie, vervangende nieuwbouw op een andere locatie of in gebruik name van een bestaand gebouw in de buurt. Aangezien er vooralsnog geen andere locatie beschikbaar is voor vervangende nieuwbouw, blijven in de praktijk twee opties over.

Welke optie het wordt, hangt van verschillende zaken af. Het is zaak om verstandig met de beschikbare middelen, zowel geld als gebouwen en terreinen, om te gaan. Het voorstel is daarom om te blijven bij toekenning van vervangende nieuwbouw voor De Verbeelding, maar tegelijk de invulling hiervan open te laten en dit expliciet in de beschikking te benoemen.

Vervangende nieuwbouw is mogelijk op de huidige locatie, maar dat zal leiden tot verzet in de buurt. Bovendien moeten hiervoor kosten voor sloop en tijdelijke huisvesting gemaakt worden. Wanneer een andere locatie wordt gevonden die om diverse redenen meer geschikt is, kan deze locatie mogelijk de voorkeur genieten.

Het is daarom zaak om het komende halfjaar, tot en met het verschijnen van de nieuwe leerlingenprognose, met elkaar een tot een goed plan te komen waarbij in ieder geval rekening wordt gehouden met:

- De leerlingenprognose o.b.v. de actuele woningbouwplanning;
- De bestaande gebouwenvoorraad;
- De totale kosten van plannen, inclusief sloopkosten en kosten voor tijdelijke huisvesting;
- De tempo van realisatie;
- Financiële mogelijkheden.

Wanneer tot een plan gekomen kan worden dat rekening houdt met bovenstaande, een optimale oplossing is voor het hele onderwijs in dit deel van Haarlem, en gedragen wordt door de verschillende betrokken partners, heeft dit de voorkeur.

Bovenstaande leidt inhoudelijk niet tot aanpassing van het JOP of het SHO, maar wel in de voorwaarden waaronder de gelden voor de vervangende nieuwbouw voor de Verbeelding en het vervangen van de semi-permanente lokalen van de Zonnewijzer beschikbaar worden gesteld.